

NEONOWE DZIEDZICTWO NOWEJ HUTY

Nowa Huta jeszcze kilkadziesiąt lat temu była dzielnicą rozświetloną światłem neonów. Przyjmuje się, że na terenie całego Krakowa znajdowało się około 800 neonów. W Nowej Hucie było ich ponad 200. Nowohuckie neony były częścią miejskiej tkanki. W dużej mierze powstawały wtedy, kiedy budowana była dzielnica. Dziś małymi kroczkami powraca „neonowa Huta” ciesząc mieszkańców i zachwycając turystów.

„Neony pokazują dawną różnorodność Nowej Huty, która wcale nie była szara i brzydka. To było ciekawe, barwne, nowoczesne miejsce. Dzielnica, której wszystkie główne ulice były rozświetlone neonami. Odtworzony neon „Kawiarnia Stylowa” na al. Róż jest początkiem budowy nowohuckiego szlaku neonów. Mam nadzieję, że odtworzymy jeszcze kilkanaście neonów, a tam gdzie nie będzie to możliwe zostanie umieszczona informacja o tym jak neon wyglądał. W dalszym ciągu będę w moich poprawkach do budżetu miasta Krakowa wskazywał środki na neony. Rozbłyskujące neony już są kolejną atrakcją Naszej Nowej Huty.” – mówi Stanisław Moryc przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XVIII.

Nie da się ukryć, że mieszkańcy mają duży sentyment do neonów – może dlatego, że są one nierozdzielnie związane z Nową Hutą. Pierwsze zostały zainstalowane już pod koniec lat 50. XX wieku, a prawdziwe szaleństwo neonizacji miało miejsce w kolejnych dwóch dekadach, czyli wraz z rozbudową tej części Krakowa. W latach 80. i 90. Nowohucianie byli świadkami stopniowego odchodzenia od neonów, taki rodzaj reklamy świetlnej, z różnych względów, nie był już popularny. Po tym okazałym zbiorze neonów pozostały artefakty, ślady na fasadzie, przypominające o świetlanej przeszłości tego zjawiska. Wiek XXI przyniósł neonowy renesans. W grudniu 2022 roku ponownie rozbłysnął neon LUDWIK na os. Kazimierzowskim, natomiast na początku marca 2023 na fasadzie kawiarni Stylowa przy Alei Róż po-

jawiły się 3 zrekonstruowane neony.

Neony stanowią ważną część dziedzictwa Nowej Huty. Nic dziwnego, że stały się obiektem badań prowadzonych przez Nowohuckie Laboratorium Dziedzictwa Ośrodka Kultury Norwida. Instytucja ta w 2022 roku przystąpiła do realizacji projektu „Szlak nowohuckich neonów”, którego celem było przypomnienie neonowego dziedzictwa Nowej Huty. Dyrektor Ośrodka Jarosław Kłaś tak wspomina genezę tego projektu: „Jego początki przypadają na rok 2017. Wtedy realizowaliśmy w Ośrodku Kultury Norwida projekt «Alternatywny przewodnik po Nowej Hucie», w ramach którego proponowaliśmy nowe spojrzenie na lokalne dziedzictwo i niekonwencjonalne trasy po dzielnicy. Jednym z tematów, który wybraliśmy były neony, bo już wtedy budziły duże zainteresowanie. Spacer poprowadził Michał Ostasz. Kiedy przygotowywał trasę i tekst okazało się, że o neonach niewiele wiadomo... W zasadzie tyle, że było ich dużo, były fajne i trochę po nich zostało. Od tego czasu myśleliśmy o tym, że warto ten temat potraktować głębiej i szerzej. Okazała nadarzyła się, kiedy Rada Dzielnicy w 2021 r. przyjęła uchwałę w sprawie utworzenia szlaku neonowego w Nowej Hucie. Rok później Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa zaproponował zajęcie się tematem neonowym Ośrodkowi. My byliśmy już w blokach startowych. Zebraliśmy ekspertów i ekspertki i zaczęliśmy pracę”.

W ramach tego projektu zostały zorganizowane 3 spaceru, przepro-

wadzone przez Pawła Bochenka, jak również warsztaty projektowania neonów, które poprowadziła Anna Zabdyrska. Powstała także publikacja zatytułowana „Przewodnik po neonach nowej Huty”, pod redakcją Jarosława Kłasia oraz Moniki Koziół. Głównym elementem wydawnictwa jest spis inwentarzowy, będący rezultatem wielomiesięcznej kwerendy przeprowadzonej przez Joannę Suchowiak-Horzemski i Pawła Bochenka. To główny trzon przewodnika pokazujący, jak wiele neonów znajdowało się na terenie Nowej Huty. Spisowi towarzyszy także szlak wytyczony przez wspomnianych wcześniej autorów, który prowadzi od os. Na Skarpie przez pl. Centralny, al. Róż, os. Teatralne, kończąc na os. Kazimierzowskim. Dodatkowo w publikacji znajduje się tekst autorstwa Joanny Suchowiak-Horzemski, ukazujący proces powstawania neonów, przytaczając i tłumacząc najważniejsze terminy. Pani Joanna jest także autorką drugiego artykułu, w którym nakreśliła rys historyczny i genezę nowohuckich neonów. Anna Zabdyrska skoncentrowała się na recepcji

neonowego dziedzictwa w Nowej Hucie, z kolei dr Agnieszka Konior w swoim artykule podsumowała wywiad grupowy, przeprowadzony z grupą nowohuckich aktywistów i aktywistek, dotyczący szans i zagrożeń stojących przed neonowym dziedzictwem Nowej Huty. W przewodniku został także zaprezentowany font „Samosia”, autorstwa Dominiki Langosz i dr Anny Zabdyrskiej, inspirowany nowohuckimi neonami. Jego nazwa pochodzi od neonu, zaprojektowanego przez Annę Pawlak-Suchowiak, który znajdował się na dachu pawilonu handlowego na os. Centrum D 7. Font można bezpłatnie pobrać ze strony internetowej Ośrodka Kultury Norwida www.okn.edu.pl i wykorzystać chociażby do zaprojektowania własnego neonu, czy do napisania maila.

W zamyśle autorów i autorek publikacja ma dwójaki charakter. Jak mówi Monika Koziół – współredaktora publikacji: „Po pierwsze jest to przewodnik w tradycyjnym rozumieniu, dzięki któremu możemy

przemierzać Nową Hutę neonowym szlakiem, z publikacją pod pachą, oglądając miejsca, gdzie kiedyś znajdowały się neony, poszukiwać ich pozostałości, czy podziwiać te istniejące. Po drugie to przewodnik, który pozwala na ponowne odkrycie neonowego dziedzictwa, poprzez zgłębienie jego historii”.

„Każdy, kto sięgnie po książkę, będzie mógł też przeczytać o tym, jak wyglądał proces tworzenia neonów, jakie były tendencje w tym zakresie i jakie kolory wykorzystywano dla poszczególnych obszarów działalności. Staramy się nie tylko patrzeć na historię, ale też na to, co dzieje się teraz. Jest to niewątpliwie książka pionierska, gdyż nie ma w Polsce zbyt dużo publikacji na ten temat” – dodaje Jarosław Kłaś, współautor przewodnika.

Spacerujcie, podziwiajcie, doceniajcie!

fot. Magda Rymarz,
wł. Ośrodek Kultury
im. C. K. Norwida

Rada Dzielnicy XVIII Nowa Huta; os. Centrum B 6; 31-927 Kraków; tel. 12-644-78-40, e-mail: rada@dzielnica18.krakow.pl; www.dzielnica18.krakow.pl.
Zarząd: przewodniczący Stanisław Moryc; zastępca przewodniczącego Józef Szuba; członkowie zarządu Marta Bielecka-Woźniak, Andrzej Kowalik, Mariusz Woda. Redakcja kolumny: Rada Dzielnicy XVIII.